

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

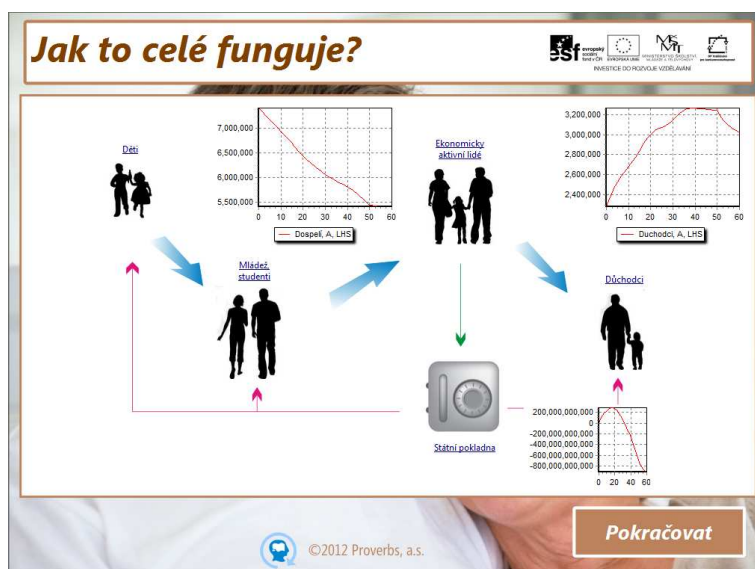
**Projekt CZ.1.07/1.1.00/08.0094 Vzdělávání pro udržitelný
rozvoj v environmentálních a ekonomických souvislostech**

Asociace pedagogů základního školství České republiky

<http://www.vcele.eu>

Penzijní reforma

Metodická podpora k interaktivnímu výukovému prostředí (verze 1)

© 2012 Proverbs, a.s., Asociace pedagogů základního školství

Tento projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky

CÍL

Děti se narodí, dospívají, dospějí a začnou pracovat, pracují a platí pojistné na sociální zabezpečení, potom zestárnou a odejdou do důchodu a stávají se sami příjemci peněz ze státní pokladny. Kolik mohou očekávat jako důchodci peněz?

Toto interaktivní výukové prostředí zobrazuje tyto záležitosti v závislosti na předpokládaném demografickém vývoji v České republice v příštích 60 letech. Postupně dojde k poklesu ekonomicky aktivní populace a nárůstu ekonomicky neaktivní, na důchodu závislé populaci. Pokud se tak stane, bude státní důchodový účet ve výrazném mínusu a stát bude muset získávat prostředky na výplatu důchodů také z jiných zdrojů, než z vybraného pojistného od ekonomicky aktivní populace. Případně se budou muset plošně snižovat vyplácené penze.

K jakým otázkám by použití interaktivního výukového prostředí mělo vést?

- Jaké jsou důvody, dopady a rizika penzijní reformy?
- Za jakých podmínek bude stát schopen vyplácet důchody při stávajících odvodech?
- Jak se vyplatí soukromé spoření v penzijních fondech?

INSTALACE

Interaktivní výukové prostředí je vytvořeno v softwarovém prostředí Vensim a Sable. Toto softwarové prostředí je potřeba pro běh nejdříve nainstalovat na počítači, na kterém bude interaktivní výukové prostředí spouštěno. Runtime verze je zdarma, instalační soubor (*SableRuntimeSetup.EXE*) je přiložen na CD. Poté stačí z CD přesunout soubor *IVP - Penzijní reforma.spk* do vámi vybraného umístění na pevném disku a spustit jej dvojklikem.

OVLÁDÁNÍ

Klepnutím na tlačítko [Vstupte] na úvodní obrazovce simulátoru se otevře obrazovka příběhu. Tato obrazovka slouží k zobrazení prvků a vztahů v příběhu, který je základem simulace a jehož různá nastavení je možné během výuky vyzkoušet. V tomto případě jsou vidět jednotlivé věkové skupiny v populaci a prognóza vývoje jejich velikosti. Spolu s tím je vidět dopad tohoto vývoje na státní pokladnu, tj. jak se bude vyvíjet tzv. saldo (tj. přebytek/deficit) důchodového účtu při průběžném placení důchodů.

Na další obrazovce je možné experimentovat se saldem důchodového účtu tím, že se oproti stávajícímu stavu provede plošné snížení. Jinými slovy, když budeme chtít zachovat při stávajících daních saldo státního důchodového účtu okolo nuly, tj. systém by měl být v rovnováze, o kolik musíme penze plošně snížit?

Začít experimentovat s vlastním důchodem lze na další obrazovce, na kterou je možné se dostat po kliknutí na tlačítko [Můj důchod]. Na této obrazovce lze nastavovat scénáře pro vlastní život, tj. můj aktuální věk, věk, kdy začnu pracovat, kolik budu vydělávat, kolik % z příjmu si budu spořit na penzi a kdy půjdu do důchodu. Zároveň to umožňuje sledovat, jakou je možné očekávat v závislosti na těchto nastaveních penzi.

Tlačítko [Zpět] vrátí celou simulaci na začátek.

UKÁZKOVÉ PŘÍKLADY K ŘEŠENÍ

Základem celé struktury interaktivního výukového prostředí je následující princip. Děti se narodí, dospívají, dospějí a začnou pracovat, pracují a platí pojistné na sociální zabezpečení, potom zestárnou a odejdou do důchodu a stávají se sami příjemci peněz ze státní pokladny.

Ihned na druhé obrazovce vidíme předpokládaný demografický vývoj v České republice v dalších 60 letech. Postupně dojde k poklesu ekonomicky aktivní populace a nárůstu ekonomicky neaktivní, na důchodu závislé populaci.

Pokud se tak stane, bude státní důchodový účet ve výrazném mínusu a stát bude muset získávat prostředky na výplatu důchodů také z jiných zdrojů, než z vybraného pojistného od ekonomicky aktivní populace.

Na další obrazovce nejdříve saldo důchodového účtu nebudeme plošně snižovat. To znamená, že stát se buď bude zadlužovat, aby měl na peníze, nebo bude muset zvýšit daně, případně přerozdělit své výdaje. Přejdeme-li dále, vidíme při základním nastavení, že očekávaná penze by měla být na úrovni 18 002 Kč. Z pohledu dnešních mezd se to může zdát hodně, ale zde se počítá v horizontu 60 let s tzv. reálným růstem mezd – tj. s vyšším růstem mzdy než je inflace. Mzda před odchodem do penze je u nastavené příjmové skupiny 40 000 Kč, tj. jedná se o 45 % ze mzdy.

Tento scénář je ale nerealistický z pohledu vývoje státních financí. Provedme nyní plošné snížení penzí o 10 %. V této situaci jsme se dostali na penzi 16 202 Kč, což je pokles na 40 % mzdy. Když změníme příjmovou skupinu, uvidíme, že jsou tyto poklesy pro vyšší příjmové skupiny větší.

Pomůže nám vlastní spoření? U nízkého nastaveného příjmu je zřejmé, že při nastavení spoření na 5 % se dostaneme zhruba na stejnou úroveň penze (18 208 Kč). To samé lze vyzkoušet u dalších příjmových skupin, lze také sledovat vliv změny věku odchodu do penze.

JAKÉ ÚLOHY LZE V TOMTO INTERAKTIVNÍM VÝUKOVÉM PROSTŘEDÍ ŘEŠIT?

1. Bez zásahu do výpočetního modelu

Průběh zůstatku na účtu i počty jsou v tomto simulátoru spekulativní, přesná čísla nejsou k dispozici. Proto tvůrci vycházeli z vlastních výpočtů založených na vládou publikované statistice. V problematice je daleko více neznámých než známých, dodnes (4/2012) není jasné, jakým způsobem budou vyplácet penzijní fondy části důchodů, jakou měnou se bude platit v ČR za 60 let a vlastně ani to, zda za 60 let bude Česká republika existovat. Ale s tím co dnes známe, můžeme nějaké scénáře zkusit.

Celý model je určen pro generaci, která má v roce 2012 věk od 10 do 20 let.

V simulátoru je pevně dán demografický vývoj a do značné míry i na něj navázaný ekonomický vývoj, včetně vývoje příjmů vybraných příjmových skupin. Podstatná jsou zejména následující nastavení:

- Nízký příjem roste postupně z 10 000 Kč v roce 2012 až na 40 000 Kč v roce 2072
- Střední příjem roste postupně z 25 000 Kč na 90 000 Kč
- Vysoký příjem roste postupně ze 100 000 Kč na 280 000 Kč

V poměru k těmto příjmům je pak možné si udělat představu ohledně poměru penze k výši mzdy před odchodem do důchodu, obdobně i o jednotlivých příjmových skupinách. Na základě toho je možné diskutovat o udržitelném životním stylu (spoření vs. spotřeba), životní úrovni apod.

Protože vývoj důchodového účtu je z pohledu demografického velmi neblahý, pokouší se vláda o důchodovou reformu. Celý proces je velmi komplikovaný, každá politická strana má svůj vlastní názor na nejlepší postup, předkládané výsledky jsou tedy konsenzuální a konsenzus nemusí znamenat z hlediska systému samého nejlepší řešení. Je ale jakýmsi vyjádřením možného. Obrazovka 3 naznačuje hlavní prvky důchodové reformy, která má nově stát na dvou tzv. pilířích namísto dosavadního jednoho, reprezentovaného státem.

Druhý pilíř představuje vyvedení části pojistného mimo státní účet do soukromého penzijního fondu, který bude po dosažení důchodového věku část důchodu platit. Žáci si tak mohou vyzkoušet, zda snížení důchodů o určité procento nezlepší bilanci státního důchodového účtu. Na druhou stranu si však mohou také ověřit, že jako budoucí důchodci musí dlouhodobě navíc spořit, aby dosáhli obdobných penzí v poměru ke mzdě, jako je tomu nyní. Jak tedy dosáhnout udržitelnosti celého penzijního systému?

Další diskusi je možné směřovat například i k etickým a politickým otázkám – nakolik má být penzijní systém spravedlivý – mezigeneračně, z pohledu příspěvků do systému (z větších příjmů zaplatím více peněz) a podobně? Co si o tom myslí jednotlivé politické strany?

2. Se zásahem do výpočetního modelu

Model lze upravit například s ohledem na vývoj scénářů mezd, inflaci, imigraci apod.

LICENČNÍ UJEDNÁNÍ

Licenční ujednání je dle Creative Commons BY-SA - viz <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/cz/>.

Dílo smíte:

- Šířit — kopírovat, distribuovat a sdělovat dílo veřejnosti
- Upravovat — pozměňovat, doplňovat, využívat celé nebo částečně v jiných dílech
- Využívat dílo komerčně

Za těchto podmínek

- Uveďte autora — Máte povinnost uvést údaje o autorovi a tomto díle způsobem, který stanovil autor nebo poskytovatel licence (ne však tak, aby vznikl dojem, že podporují vás nebo způsob, jakým dílo užíváte).
- Zachovejte licenci — Pokud toto dílo jakkoliv upravíte nebo použijete ve svém díle, máte povinnost výsledek své práce šířit pod stejnou nebo slučitelnou licenci.